

Karlstad 7 oktober 2021

Nulägesbild – Så mår företagen i Värmland

Fullt ös, glädje och svårparerat

Vår fjortonde upplaga av *Så mår företagen i Värmland* baseras på 171 personliga samtal som alla vi som arbetar på Handelskammaren haft med våra medlemmar sedan mitten av augusti. Som alltid – en samling av röster och en ögonblicksbild.

Den generella bilden

- **Fullt ös...**Det är känslan i många av samtalen. För vissa beror det på att man är tillbaka på nivåer som före pandemin och har en hög efterfrågan, för andra för att efterfrågan tagit fart utan att man hunnit bemanna upp sin verksamhet.
- **...men väldigt besvärligt.** Upplevelsen hos många är att det är härjigt, hattigt och att man hoppar från isflak till isflak. Priser och leveranser är helt upp och ner, det pratas om omplanering och ryckighet inom tjänstesektorn. Det är en svår, och helt ny tid att leda i.
- Att **samhället öppnat upp från den 29 september** har främst påverkat nöjesanläggningar och restauranger, i övrigt verkar många företag ha en mjuk återgång tillbaka till kontoret eller till nya arbetssätt under hela hösten.
- **Gränsen är öppen.** Igen. Och förhoppningsvis för gott. Gränshandeln märker såklart av öppningen, även om det en bra bit kvar tills nivåer som före pandemin. Hos andra delar av besöksnäringen har öppningen dock ännu inte fått önskat genomslag.
- **Rekryteringsbehovet är stort** i många branscher i allmänhet men inom IT-branschen och besöksnäringen i synnerhet. Den sistnämnda sliter med det kompetenstapp som uppstått under pandemin. Många av de arbetstillfällen som försvann behövs nu. Från flera branscher ges upplevelsen att man tar medarbetare från varandra på ett annat sätt än man gjort tidigare.
- **Fler investerare**, både för att kunna öka kapaciteten och också för att till exempel kunna möta kunders krav på ökad hållbarhet.
- Få nämner **oron för en fjärde våg**. Några gissar på en del mindre bakslag under hösten.

- **"Mycket energi och pepp i rummet"**. Människor är väldigt glada över att återigen kunna träffas- "digitala möten underhåller bara en relation, fysiska möten kan fördjupa densamma".
- **Vad händer när uppskjutna skatter ska betalas tillbaka, är det nu konkurserna kommer?** Senaste rapporten över **konkurser i Värmland** visar inga tecken på ett trendbrott. Antalet konkurser var 92 st perioden jan-sept 2021. Samma period 2020 var siffran 116 och 2019 105 st.

Industri

- Det pratas om **högt tryck och bra orderböcker** i vart och vartannat samtal...
- ...men "det är onödigt härjigt". **Materialbristen är påtaglig** och för många stör den produktionen även om den inte stoppar den helt. Fordonsindustrin är särskilt drabbad. Bristen skapar långa, i vissa fall oerhört långa, ledtider och mycket omplanering. Vissa får inte ut sina produkter till kund och andra lägger halvfärdiga produkter på lager vilket också betyder att man inte kan fakturera. Hur parerar man mot kunderna? Hur länge kan man producera utan att leverera? Flera nämner att pandemin lett till förändrade tankar kring var man väljer att lägga sin produktion och tillverkning. Att man vill ha en trygg leverantör på hemmaplan och att fler därför kommer att vilja plocka hem en del av produktionen för att få kontroll. Att företags framtida inköpsprocesser i större utsträckning kommer ta mycket mer i beaktande än det enskilda priset.
- Många ser med oro på de **ökade priserna på material och råvaror** och det pratas extra mycket om stål. Man upplever att det är extrema nivåer och tror att det kommer behövas tid för att harmonisera priserna. **"Materialpriset i sig har skapat en egen kris i krisen"**.
- Det spekuleras i om den höga efterfrågan är verklig - är trycket så högt pga "riktig" efterfrågan hos marknaden eller för att deras kunder behöver bygga lager? Några menar att allting pekar på att det kommer att gå ner på sikt, att behovet är överdrivet vilket betyder att ordrar kommer att annulleras.
- **"Fraktkostnaderna har blivit fyra gånger så höga och tar tre gånger så lång tid"**. Leveranserna fortsätter att krångla och många har höjt upp sina lager för att kunna ha hösten säkrad.
- **"Hoppar från det ena isflaket till det andra"**. Hur man styr och bemannar när det går upp och ner samtidigt och när det spekuleras om priser och leveranser fortsätter vara en utmaning för många. Utmaningen med ohälsa bland medarbetare nämns också då det krävs mycket extrajobb av alla för att få tag på material, det blir svårt för säljarna att sälja in, klara tidsplaner med mera.
- Företag med produkter vars efterfrågan har varit hög under pandemin på grund av att dessa produkter efterfrågats inom exempelvis vården, säkerhetsområden o s v ser att efterfrågan avtagit och att **vissa marknader nu är mättade**.

- Det **investeras** en del. Bland annat i nya maskiner, dels för att öka kapaciteten, dels för att kunna möta ökade krav på exempelvis hållbarhet. Men även de som investerar drabbas av långa ledtider på grund av materialbristen.
- **Sågverken** går fortsatt bra och många har ett rekordår i ryggen. Det är också en industri som inte haft problem med leveranser eller tillgång på råmaterialet – timmer. En viss avvaktan börjar dock att märkas och inför Q4 har det gått ner lite grann från väldigt höga nivåer. I USA har efterfrågan och priser på trä sjunkit markant och många räknar med en prissänkning här också, om än inte på samma nivå som i USA. **”Det är orimligt höga priser så de måste justeras, allt annat vore just orimligt”.**
- Företagens **service - och eftermarknadssida** har i många fall varit eftersatt då kunder skjutit på sådant som upplevts icke-akut. Här ser man, och tror på, en brant uppgång.
- Företag som riktar sig mot det **marina segmentet** tror på kraftig efterfrågan 2022 eftersom transportsektorn till havs har fått mycket uppmärksamhet när transporter inte fungerat. Man spår också en ökad efterfrågan när färje- och kryssningsindustrin öppnar upp då dessa återigen kommer att behöva servicepartners.
- Flera nämner att satsningar mot utlandet som man har pausat under pandemin är på väg att dras i gång igen eller i vart fall Q1 2022.
- Många är dom, framför allt inom produktionen, som fortsatt vara på arbetsplatsen under hela pandemin. Nu gläds man åt att arbetsplatserna, tack vare lyfta restriktioner, kan bli mer som vanligt igen. Lunch och fikarum kan öppnas upp och skiftlag får återigen träffas. Några nämner att de kommer att **behålla några av de rutiner och regler** som skapats under pandemin, ex avstånd och ökad handhygien då det kommit att bli ett bra sätt att hålla sjukfrånvaron nere.
- **”Angenäma problem med att hitta folk”.** Flera har rekryteringsbehov och säljkompetens nämns som en bristroll. Några lyfter även de eventuella nya möjligheter som skapats vad gäller att attrahera kompetens när det nu i högre utsträckning är möjligt att erbjuda distansarbete.
- Höga **elpriser** gör att företag som producerar och levererar energi går bra.

Handel

- Röster från **gränshandeln** vittnar om att man nu haft sin bästa vecka hittills i år och fortsätter det i den takten så kommer det att bli bra och återhämtningen går då snabbare än man trodde. Dock är det en bra bit kvar till nivåerna före pandemin. Livsmedelsbutikerna vid gränsen har sett norrmännen komma tillbaka och erbjudandet verkar inte vara påverkat av de lägre skatterna i Norge. Flera tror att gränsöppningen också snabbt spiller över på kringliggande verksamheter även om den effekten inte syns så tydligt än. Utmaningen är nu att få tag på medarbetare och kunna bemanna upp butikerna igen.
- **Grossister** och andra underleverantörer till handeln längs med gränsen ser en viss förändring sen gränsen öppnade och restriktionerna hävts men det är fortfarande långt till normala nivåer.
- Hos **bygg – och järnvaruhandeln** både ser man och spår en fortsatt nedgång inom bygg-hemma-sidan, dels på grund av ökade materialkostnader. Dels på grund av att

människor nu, i större utsträckning, kommer vilja lägga pengar på resor, äta ute och andra nöjen. Kundflöden har förändrats i takt med att fler återgått till kontoren men en annan kundgrupp är nu tillbaka – familjen med barn – som lördagshandlar igen.

- Försäljare av ex musikinstrument märker av att samhället nu har öppnats upp, musikskolor är igång och kulturarbetare kan återigen utöva sina professioner.
- **Möbelbutiker** ser en viss avmattning och tror att det beror på att folk är vaccinerade och lägger pengar på resor i stället för sitt hem.
- **Specialbutiker** som ex cykelhandeln är drabbade av materialbristen och de struliga leveranserna. Det är svårt att få tag i såväl cyklar som reservdelar.
- Fortfarande högt tryck på **bilar** och **husbilar** och väldigt svårt att få tag på både nyproducerade som begagnade husbilar. Den som beställer en viss typ av bil idag kan också få vänta länge på leverans.
- **Livsmedelsbutiker** tror att kunderna fortsatt kommer handla såväl digitalt som i butik där man kommer välja att handla vissa varor, som basvaror, digitalt. Man väljer den fysiska butiken när det kommer till exempelvis delikatesser, frukt och grönt.
- Hos handeln kan man hos många, bokstavligt talat, se att restriktioner lyfts genom att de numera så vanliga golvdekalerna som signalerar avstånd börjar att tas bort. Handspriterna tror man dock kommer leva kvar länge.

Hotell & restaurang och kultur & nöje

- **"Mycket omplanering igen, fast på ett bra sätt."** Teatrar, andra nöjesscener och underleverantörer till desamma fick, återigen, snabbt ställa om när nyheten om att restriktionerna skulle släppas helt den 29 september kom. En nyhet som många blev tagna på sängen av. De som sedan tidigare hade planerat shower och konserter i vår ville nu också ändra eller lägga till fler turnédatum i höst. Upplevelsen är att kunderna har väldigt stor förståelse för att de biljetter som de köpte för längesen fortfarande gäller. Ser en utmaning i avvägningen att släppa upp allting på en gång eller ta det lite försiktigt. Man ser ett uppdämt behov och ett stort sug från människor när det gäller att konsumera kultur.
- **"Fullt ös, fullsatt överallt och det mesta funkade! För nattklubbar och nöjesanläggningar** blev det ett väldigt tydligt före och efter den 29 september med slutsålda biljetter, ringlande köer och full fart på dansgolven.
- Många **restauranger** är nu uppe på högre nivåer. Man gör också spaningen att gästerna har en längre planeringshorisont och bokar bord för längre fram i tiden. Affärsresenären som äter ensam verkar också till viss del ha hittat tillbaka. Lyfta restriktioner gör också att medarbetare inte längre behöver fokusera på att se till att gäster efterlever alla regler och rekommendationer, något som många upplevt vara slitigt.
- Vissa **hotell** har ett bra bokningsläge under helgerna med hög efterfrågan från privatpersoner men utmaningen är fortfarande att fylla hotellrummen söndag till torsdag. Affärsresenärerna har hittat tillbaka till hotellen till viss del men de allra största företagen verkar vänta ut egna restriktioner som löper även under hösten. För de hotell som vanligtvis har en hög andel utländska gäster är bokningsläget fortfarande lågt.

- Överlag sliter man med att få tag på medarbetare och lider av det kompetenstapp som uppstått under pandemin **"Många har börjat plugga och inser att de tjänar mer på andra ställen utan att behöva arbeta helger, nyår och midsommar"**. Man upplever att det **"dras i anställda"** från andra arbetsgivare. Flera lyfter att det blir extra viktigt att vara mån om de medarbetare man har och att många av dem också är väldigt slitna.
- **Spa – och konferensanläggningar** ser ett ökat tryck där det mesta är drivet av privatmarknaden men även affärsmarknaden börjar se bättre ut. **"Konferensmailen är het"**. Många vill mötas men det är fortfarande främst mindre grupper upp till 40 personer hos de flesta. Man bokar också med lång framförhållning på ett helt annat sätt än tidigare.
- **Campingar** och andra delar av besöksnäringen som har haft fördelar av uteaktiviteter, hemestrarande värmelänningar och svenskar ser en utmaning i att få dessa gäster att komma tillbaka nu när möjligheten till resor till andra länder kommer utökas.
- **Resebyråer** vittnar om att affärsresandet börjar att boka på mer och mer och att fler nu verkar vilja ta hjälp med bokningar istället för att göra det själv. En av anledningarna tros vara att det fortfarande är mycket att ha koll på kring vad som gäller i varje land.

Bygg, anläggning och fastighet

- Den fördröjningseffekt inom **byggbranschen** som många spekulerat om under hela pandemin verkar (ännu) inte blivit reell. Såväl byggföretag, fastighetsägare eller andra leverantörer till branschen vittnar om bra tider.
- En utmaning är de **höga priserna på material** där många ligger i låsta avtal och därmed inte kan få ut prisökningen i de projekt som redan är signerade. "Allt annat än en prissänkning framöver är orimligt".
- Det spekuleras i om vissa framtida byggprojekt kommer att senareläggas pga ökade materialkostnader och leveransstrul.
- **Entreprenad- och anläggningsföretag** har fullt upp. Det grävs, byggs och transporteras för fullt och några tvingas tacka nej till uppdrag.
- **Kommersiella fastighetsägare** märker av en rörelse både vad gäller butikslokaler, restauranger och kontorslokaler. Detta på grund av omställningen mot e-handel, restriktioner som slagit hårt och nya förhållningssätt kring arbete på kontor kontra distans. Man ser också ett ökat tryck på logistik- och industrifastigheter då företag efterfrågar lagringsmöjligheter. Man tror att det är en puckel där det just nu sker extra mycket förändringar men att det också kommer bli bestående över tid.
- **"Fastighetsmarknaden är superhet!"** säger såväl fastighetsmäklare som konsulter inom samma bransch. Det råder fortfarande stor brist på villor där äldre som bor i villor utan lån drar sig för köp av bostadsrätter på grund av att de då ibland mångdubblar sina månadskostnader och säljer sin villa först när de måste. En större förflyttning i branschen behövs.
- Någon upplever en oro kring smittspridning när arbetsplatser öppnar upp efter lyfta restriktioner. Inte för covid-19 utan för den ökade risken att nu istället drabbas av "vanliga förkylningar" och att det skulle innebära att många i produktionen behöver vara hemma samtidigt. Vissa pratar därför om en succesiv återgång.

Transport

- **Containertrafiken till sjöss** har fortfarande stora besvär och många faktorer nämns som anledningar till detta. Sjukfrånvaro, stängda hamnar, strömförsörjning, översvämningar och brist på chaufförer. Importerande företag är särskilt utsatta och priserna är enormt höga. Allt gods tar minst dubbelt så lång tid att hantera. Till det ska läggas ett stort inflöde av båtar till hamnarna. **"Det har aldrig varit så svårt att förhålla sig till omvärlden som det är i branschen nu".**
- Bussresenärerna kom tillbaka med en smäll. Den farhåga som fanns hos vissa, att det nog skulle dröja ett tag innan resenärerna kom tillbaka och ville sitta tillsammans på en buss verkar inte ha infriats. Sportande ungdomar vill till bortamatcher, företag vill resa på kickoff och pensionärerna vill återigen ut och resa. Det bokas nya resor och alla de tidigare bokade resorna som ombokats och skjutits upp vill man nu ta del av. En utmaning resursmässigt då branschen haft det tufft och många slimmat sina organisationer såväl på den administrativa delen samt bland chaufförsleden. Bristen på chaufförer nämns som en stor utmaning som fanns redan innan pandemin men där man nu delar samma problem som exempelvis restaurangbranschen. Att tidigare medarbetare sagts upp och att dessa nu sökt sig till andra branscher.
- Privatesenärerna har även hittat tillbaka till **tågen**. Det finns en stor efterfrågan och många är de veckoslutspendlare, fritidsresenärer och studerande som nu vill hem till eller hälsa på familj och vänner.
- "Vi mår bra!" **Logistikföretag och åkerier** går bra och affärerna fortsätter att öka från redan höga nivåer.
- **Godstransportörer på järnväg** upplever att det går som på räls.

IT

- **Fortsatt högtryck, stark tilltro till marknaden framgent och stort fokus på rekrytering.** Det är svårt att få tag i erfarna konsulter och delar av branschen upplever att det rycks medarbetare från varandra på ett sätt som tidigare inte har gjorts. Att man ser tendenser att det börjar erbjudas lite väl höga löner i konkurrensen.
- **"Höstens viktigaste fråga är att fånga in alla medarbetare för att försöka minimera trycket utifrån."** Att hitta det nya normala och hitta balansen mellan jobb på distans och jobb på kontoret.
- Man upplever en stor efterfrågan både bland offentliga och privata kunder. Från fordonsindustrin nämns efterfrågan vara extra stor.
- Frågor om partnerskap från andra bolag i branschen ses av vissa som ett tecken på att det är svårt att få tag på kompetens i branschen.

Finans, försäkring, och juridik

- **"Fortfarande galet tryck på bolånesidan"**. Banker i områden där bostadsmarknaden är het lägger mycket krut på bolån.
- Banker vittnar om att man inte ser särskilt stora förändringar kopplat till kundernas beteende. De som ville komma in och prata med banken fysiskt innan pandemin vill fortfarande göra detsamma.
- Den oro som lyfts från vissa **banker** redan tidigare, att de som skjutit upp skatten nu ska betala, kvarstår och man tror att det kommer bli tufft för vissa att klara av det. **"Vi ser förvånansvärt lite konkurser, men har nog ännu inte sett effekterna av kraven att betala tillbaka uppskjutna skatter och moms"**.
- Företag som jobbar med **försäkringar** konstaterar att man, som så ofta i krissituationer, har haft ökad benägenhet att se över sin ekonomi både vad gäller företaget och som privatperson.
- **Jurister** ser att de har fått lite mer uppdrag kopplat till compliance -kontroll av efterlevnad av avtal och att grunden till vissa uppdrag som man har fått berott på att vissa har haft mer tid att **"se över sitt eget hus och skapa ordning och reda"**.

Andra tjänsteföretag

- **Teknikkonsulter** vittnar om bra drag och stor efterfrågan, särskilt de som jobbar mot industrin. Dock har man svårigheter att rekrytera medarbetare och upplever det väldigt kännbart att tappa medarbetare till konkurrenter eftersom det är en sådan brist på kompetens. **"Det saknas ingenjörer"**. Att erbjuda sina konsulter möjligheten till att arbeta hemifrån har för några blivit ett rekryteringsargument.
- **Rekryterings – och bemanningsföretag** har massor av uppdrag och ser sig nu återigen ha några av de uppdrag som företag sköt upp våren 2020 när pandemin drabbade oss.
- **Ledarskap och organisationskonsulter** har en fullbokad höst framför sig och precis som hos rekryterings – och bemanningsföretagen har man dragit i gång många av de uppdrag som sköts upp tidigt under pandemin.
- **"Hållbarhetens vindar blåser"**. Konsulter, såväl sådana som jobbar med organisationsutveckling som dom som jobbar med sakfrågan upplever att hållbarhet och klimatet är mer i fokus. Det ses som en större del i affärsutvecklingen hos företag än tidigare. Att förfrågningarna ökade under pandemin och fortsätter öka.
- **Gym och fritidsanläggningar** ser att de kommer ta in fler deltagare på passen och i gymmet nu när alla restriktioner har släppts, men många pratar om att öka deltagarantalet lite försiktigt, inte fullt ut direkt.
- Företag som är beroende av annonsintäkter siar om en **annonsmarknad** som aldrig kommer att bli densamma som före pandemin, även om det är för tidigt att prata om en strukturell förändring.
- **Leverantörer av ljus och ljud** ser en återhämtning men någon menar att det i bästa fall kommer dröja ytterligare ett halvår innan man är tillbaka på gamla nivåer. Anledningen är att få planerat in några stora evenemang för hösten pga osäkerheten.

- Från **reklam – och kommunikationsbyråer** ges positiva signaler där vissa gör rekordår och det rekryteras en hel del.
- **Återvinningsföretag** går bra och ser också en ökad medvetenhet bland företag när det gäller hållbarhet.
- **Utbildningsleverantörer och föreläsare** ser en skillnad i efterfrågan på sina tjänster. Att det finns ett, till viss del uppdämt behov, även om de "inte drunknar i förfrågningar".
- Företag som säljer **profilprodukter** har varit hårt drabbade men nu vittnar man om att det ser bättre ut än på länge och märker av att det planeras för event och mässor.